

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carrer de Madoz, núm. 31 y 35

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes
Fora	8 » trimestre.
Un número sol.	1 »
Anuncis á preus convencionals.	

A PUNT DE SORTIR

VOLÚM III

DE LA

Biblioteca de LO CATALANISTA

APLECH DE POESÍAS

donadas á llum en aquest periòdich

EN LO TERCER ANY DE SA PUBLICACIÓ

Forma un volúm en octau de 172 planas y conté composicions dels següents autors:

Agnès Armengol de Badia, Dolors Monserdá de Macià, Joaquím Ayné y Rabell, Bonaventura Bassegoda, Ramon E. Bassegoda, Joseph Blanch y Romani, Francesch Pelay Briz, Joseph Calonge, Anton de P. Capmany, Antoni Careta y Vidal, Modest Durán y Folguera, Francisco Flos y Calcat, Joseph Franquesa y Gomis, Joan Freixa y Cos, Angel Garriga, Joseph Got y Anguera, Angel Guimerà, Víctor Irazzo y Simon, Lluís Lopez Oms, Joseph M.ª Jordá y Lafont, Francesch Matheu, P. Martí y Peydro, Apeles Mestre, Ernest Moliné y Brasés, Lluís B. Nadal, Jaume Novellas de Molins, Emili Pascual, Joseph Pons y Gallarza, Félix Pizcueta, Vicens W. Querol, Manel Ribot y Serra, Joaquím Riera y Bertrán, Rafel Sales, Frederich Soler (*Pitarra*), Joaquín Tomasino, Jascinto Torres y Reyató, Francesch Ubach y Vinyeta, Marian Vallés y Vallés, Jascinto Verdaguer, N. Verdaguer y Callís.

Preu: UNA PESSETA

Pera ls suscriptors: DOS RALS

Estará de venda á Sabadell en lo Centre de Suscripcinos de Llorens Lladó, Sant Pau, núm. 4, y en la Imprempta d' aquest periòdich.

SABADELL

Confesso francament que s'ha sembrat per alguns no poca confusió sobre l'origen dels títuls de las localitats d'Aragó y Catalunya. Lo desconeixement de la etimologia dels noms dels pobles s'ha presentat sempre entre espessas boyras.

Las causas que motivaren aquesta confusió las trobém ja desde 'l temps de la dominació romana, en lo desitj que tenian los invasors de romanisarho ó llatinisarho tot, anomenant bárbaro á tot lo que no era de Roma y pera Roma; en las costums de l'Estat mitjana, en la monomanía de traduhir al llatí per capritxo los mateixos noms; y, sobre tot, á la influencia que exercí 'l neollatinisme ó idiomas derivats de la llengua del Laci.

Aquestas causas cambiaren los títuls dels pobles, pero no pogueren extingirlos del tot, conservantsen encara alguna reminiscencia sino recort de la antigüetat filològica. En aquest cas se troba la que es avuy ciutat de Sabadell.

Aquest nom no es la *Sabundia* del romans, porque estava situada en altre lloch; es sí *Sabadell*, com á significació, paraula celtibérica, si bé algo alterada pels temps, de manera que está molt lluny de referirse á planta de cap mena del regne vegetal com alguns volen suposar.

Sabadell es d'origen celtibèrich, pues aquesta paraula 's forma de las duas *ats illi*, que expressan lo mateix que *ayguas de la vila* ya que *illi* significava *vila* entre 'ls íbers. Sabadell casi reconeix los més llunyans orígens històrichs, havent sigut una població regular com á vila, ó relativament á las demás poblacions notables.

Los celtíbers, seguint la costum dels íbers purs, imposan sos noms als pobles, atenent als accidents topogràfichs del pays, de manera que n'hi ha molt pochs que fossin imposats per fets ó aconteixements socials. Pera imposar lo de Sabadell se fixaren en las ayguas, ja sia per rahó d'haver tingut molt properas las ayguas del mar, ó també porque essent totas las comarcas d'origen volcànich, aparegueren algunas fonts ab las distintas erupcions que sufriren; algunas de quals fonts se reentraren posteriorment en la terra. Sent així, fa trenta sigles que Sabadell rebé 'l nom referit.

Aquest sufrí després canvis ab motiu de la pronúnciació cèltica primer y romana més tart, sense que influhissin en aixó las invasions dels bárbaros del Nort, ni la dels alarbs. Molt al contrari, la llengua celibérica fou la base de transformació de nostra llengua patria, essent encara avuy l'idioma catalá derivació del celtíber y romá, perque de paraulas celibéricas y llatinas 's compón casi tot lo Diccioniari de la llengua catalana. Per aixó *ab* que abans era *ats* en Sabadell, *ell* que abans era *illi*, 's convertiren en *Sabadell*, sense haver sigut may procedents de *Sabundia*, ni de *Seva de ell*, com equivocadíssimament repeteixen alguns.

A la concurrencia d'ayguas y habitants ha degut Sabadell tots sos progressos antichs y moderns, y á iguals causas deurá sos futurs avensos, principalment quan arribin tots los pobles del plá de Barcelona y concas del Besós y del Llobregat á formar una sola ciutat ab la mateixa Barcelona.

A las horas, Besós, que equival en llengua celibérica á *unió de las planas fecundas*, podrá considerarse derivat de la paraula *bes*, que significa *duas vegadas*, y *os*, que vol dir *abundós*, y las terras regadas per ell, y sos afluhents (lo *Ripoll* una d'ellas) vindrán á ser los punts més notables d'aquella inmensa ciutat, com si diguessim, sa millor barriada. Aixó sembla que exigeixen los futurs destins de la gran Regió catalana, que subsisteix encara, ab tot y sos paréntesis anti-regionals, á través de quaranta sigles d'etzarosa existencia.

JOAQUIM MANUEL DE MONER.

Fonz (Ribagorça).

SECCIÓ POLITICA

Lo Consell de Marina ha dictaminat per fi en la qüestió del submarí Peral, acordat per unanimitat que no constituheix cap invent lo barco del tinent de nostra Armada, com tampoch tenen res de nou los aparatos que 'l componen.

Aixó sols 'ls faltava als pratrioteros peralistas que recorregueren los carrers de Madrid en manifestació *solemne*, demanant al govern la construcció d'una escuadra submarina.

Despres del fallo de la Comissió técnica, contrari al inventor, lo fallo del Consell de Marina que no hi ha seguit veurer en la tan debatuda qüestió, invent de cap classe.

Heus aquí en que ha parat aquell entusiasme andalús, portat per los periódichs

de gran circulació y quatre caps calents, empenyat en fer á micas las poderosas esquadras extrangeras.

¡Com se 'n deuen riurer fora d' Espanya d' aquesta solemnes andalusadas!

Mes encare la cosa no pot donarse per acabada porque pera 'ls pobres contribuyents aquesta cuestió porta qua.

Y dihem que porta qua porque ab tot y reconeixer las Comissions dictaminadoras que en lo submarí no hi ha invent de cap classe, recomanan al govern la continuació dels estudis de navegació submarina proposant la construcció de un nou barco baix la direcció de 'n Peral mateix y aprofitant tot lo que 's pugui del construït primerament á fi de evitar gastos.

Lo qual vol dir que si 'l govern aproba y admet lo dictámen del Consell de Marina, á las 900,000 y pico de pessetas que per are 'ns costa, s' hi afegiran..... las que Deu vulga.

Qualsevol diria que 'l Consell de Marina ha volgut accontentar als entusiastas peralistas proposant la construcció d' un nou barco, ja que no ha pogut afavorirlos declarant que 'n Peral es l' únich y verdader inventor de la navegació submarina.

Perque altre cosa no sembla lo proposat per una Junta que tan unanimentment declara no haverhi invent ni res que s' hi assembla en la obra de 'n Peral ab tot y haverlo ajudat lo tresor de la nació espanyola d' una manera *superabundantment* com aixís mateix ho asseguran los individuos del Consell de Marina.

Y aixó que 'n Peral digué ab una seguritat qu' are li ha de doldrer que *ell havia inventat la navegació submarina*, afegint mes tart que l' Estat no l' havia ajudat com se requeria.

En fi ¡que s' hi ha de fer!

Faltava aixó no mes pera fer mes gran la diferencia del tracte rebut per un y altre dels espanyols que s' han dedicat als estudis submarins; per 'n Monturiol y 'n Peral.

Aquest ab tot y no haver probat res de lo que afirmá en un principi ab tot y que l' Estat l' ha ajudat *superabundantemente* pera lograrho, essent inútil per desgracia, es mes que probable que puga continuar sos esperiments baix la protecció especial del govern d' Espanya.

Monturiol, en cambi, que posá en pràctica tot quant afirmá per endavant, y sense ajuda oficial de cap classe, 's vegé despreciat de qui devia ampararlo, haventsehi embargat y venut com ferro vell lo seu barco per no poguer pagar la contribució senyalada com á constructor de *Ictíneos*.

¡Aixís 's recompensa en Espanya lo verdader mérit!

¡Justicia..... á la madrilenya!

Un d' aquests dias ha celebrat un *meeting* en Santander, lo nou partit republicà que 'n Salmeron capitaneja.

Y son ab aquest, mil y un los partits y *partidas* que 's dedican per aquest mons de Deu á propagar la república que comensan ells mateixos á desacreditarla, dividint en una infinitat de grupos als defensors d' aquella idea, per la vanitat dels caps de colla, que no passen per menos que ser com es y costum lo jefe indiscutible.

Tant com critican als partits monarquichs y no fan res mes que escarnirlos en tots sos defectes.

La única qualitat bona que reuneix lo nou partit pera la política madrilenya, es la de que conta ab oradors de primera forsa.

Y no cal dir que en lo sistema parlamentari es la condició principal pera conseguir fixar l'atenció del mon polítich, que no entén pas altra cosa que lo que se li diu en florejats discursos plens d'aquells retumbants párrafos que tant entusiasman á las damas de la aristocracia madrilenya.

Rodi donchs la bola y vagin subdividintse 'ls partits polítichs, fins á formarne un cada individu dels que tant se bellugan per lo saló de conferencias de las cambras espanyolas.

Potser allavors, s'evitarán las dissidencias de nostres polítichs, quedant cada un d'ells convertit en *indiscutible jefe de su partido*.

Que es á lo que aspiran los politiqueros de nostre temps, á més de las gangas inherents á tan elevada situació política.

Diu *La Iberia* que 'ls conservadors no deuen res á la opinió pública.

Lo mateix se pot dir dels demás partits que han mangonejat y desitjan manejar sisquera per uns quants dias lo govern d'Espanya.

Com los polítichs no contan pera res ab l'opinió pública no es extrany que no existeixi deute de cap classe entre una y altre.

A no ser que s'entengués per deute l'agrahiment que han de sentir los partits polítichs envers la opinió pública per haver tolerat las sevas impertinencias fins avuy dia de la fetxa.

Mes aquest deute, cas de tenirse per tal, será degudament satisfet lo dia que la opinió 's cansi de tanta tolerancia.

Y escombri d'una vegada als mercaders del temple.

Los republicans de Salamanca han acordat y notificat als seus colegas de Portugal que quan vullguin obrar ab energia, poden avisarlos que 's posarán desseguida en camí de Lisboa pera lluytar junts en defensa de sos ideals.

¡Olé, viva tu mare!

D'aixó sí que se'n diu partidaris de la unió ibérica.

Are sí que si 'ls republicans portugueses no triomfan es perque no volen.

A Madrid torna á haverhi la animació política que li dona vida.

Tots los caps d'ala retornan de sas excursions estiuhencas y no cal dir ab quinas ganas de remourer cel y terra pera lograr las eleccions á mida del seu gust.

Preparemnos, donchs, á veurer com lluyan per la existencia los vividors de la política y com se reparteixen los districtes d'Espanya en pau y gracia de Deu.

SOBRE LA CRÍTICA MENUDA DE E. E. E.

En lo número 166, del 21 de Setembre de 1890 de *Lo Catalanista*, de Sabadell, un senyor que 's firma E. E. E. fa la crítica de una poesia titulada: *L' Emigrant* de 'N Frederich Rahola, estampada en *L' Avenç*, del 31 Agost de 1890.

Me guardaré prou de ficarme en la crítica que fa E. E. E. del *Emigrant*. No vuy brochs; á 'n Rahola toca defensar sa poesia.

Mes lo que no puch deixar passar, sobretot á un que 's tilda de crítich, y que hauría de ben coneixer la llengua catalana, es la falta notable que comet en lo verb *haver*, fent plural la tercera persona del singular del indicatiu. Y eixa falta no la fa sols éll; molts escriptors lo imitan.

En la locució: *hi há*, lo verb *haver* hi es impersonal, es á dir que no pot ser empleat sinó á la tercera persona del singular *hi há*, *hi havia*, *hi haurá* etc. Es aixis que sempre s' ha parlat en catalá.

Lacavallería dona com exemples, pl. 559: *hi ha* homens los quals... *Hi há* ciencies les quals etc. Lo diccionari d' Angel Saura cita los ditzos: *Hi ha* cosas vellas que valen més que las novas..... *Hi ha* ulls que s' enamoran de llaganyes, etc.

Lo sistema adoptat per l' autor de *Crítica Menuda* (...entre 'ls primers N' HI HAN aficionats..., N' HI HAN que hi escriuhen algunas vegadas..... HI HAN frases que necessitan d' un dibuix.....) es talment insolit que oblida éll mateix de conformarshi, quan diu, al comensar son article: N' HI HA de bons y de dolents.

No se perquè, de algun temps en eixa part, molts escriptors escriuhen: *hi han*, n' *hi han* per *hi há*, n' *hi há*. Me agradaría que 'ns ne donguessen la rahó, ó bé que citessen un autor catalá conegut que aixís ho escriu. Ni lo rey En Jaume, ni lo rey En Pere, ni en Desclot, ni en Muntaner y demés cronicayres y escriptors antichs y moderns de regoneguda autoritat, han usat lo plural en la tercera persona del singular del indicatiu del verb *haver*.

No se perquè nos hem de separar del us que en totas las llengüas es la regla suprem. Encara que en llatí 's diga:

Est modus in rebus *sunt* certi denique *fines*, un es pas obligat de dir en catalá: En tot hi há mida; *hi han* finalment certs limits.

L' analogía no deu pas prevaldrer al us, tant més que en lo llatí: *Sunt*, lo sentit es ben precisat y directe, com en lo italiá *vi sono*, y que també es lo mateix, en quant al verb *haver*, en las expressions: *il y a* (francés) *hay* (castellá) *hi há* (catalá). Tocant á locucions propis á eixas llengüas neo-llatinas, germanas de la nostra, l' empleo del verb impersonal es de bona llei, y aconsellém als escriptors catalans, si volen escriurer correctament, de conformarshi.

*
*
*

Prou sobre crítica menuda. Ja qu' hem pres la ploma, parlém un xich de dos mots catalans usats en lo Alt Empordá, Vallespir y Cerdanya: *Peyrer* y *Feda*.

Peyrer vol dir mestre de casas. Ve del provençal *el peyra* que

vol dir pedra, y en catalá antich *peyre* (vide Labernia) que ve del mot *peyrer*. Es del provençal que 'l baix llatí ha tret *peyreria* pedrera, y *peyrerius*, que maneja pedras, en francés *carrier*, qual mot 's troba en Ducange. Crech donchs que lo mot *peyrer* es lo ver mot catalá, en tot cas més breu que mestre de casas.

* * *

Feda—'s diu indistinctament *feda* y *ovella*. La etimología llatina qu' he donat al mot *feda*, en la Secció de Folk-lore del Bulletí de la Associació d' Excursions Catalana, Abril, Setembre 1890, no 'm satisfá. Crech que la verdadera es aquesta: *feda*, 's troba tambe en Ducange, en lo sentit de ovella; eix mot ve indubtablement del llatí *Feta* que significa femella fecundada, femella plena; ve del verb *Feto*, *as*, *are*, fecundar. (Diccionari llatí de Quicherat).

En la primera écloga de Virgili, 's llegeix al vers 10:

Non insueta graves tentabunt pabula *fætas*

Las vacas á punt de badellar no trobarán d' anyor lo cambi de pastura.

Las ovellas quan son fecundadas van separadas de la bassiva, es á dir, dels marrans, y allavors los pastors las anomenan *fedas*.

C. BOSCH DE LA TRINXERIA.

La Junquera; 29 Setembre 1890.

PRIMAVERA

EN LO ÁLBUM DE UNA SENYORETA

Assí estimada meva
jo 't parlaré d' amor

Sentats en la molsa
la molsa del bosch,
rublert de sureras
de roures y olms;
per volta, fullatje
d' espessa verdor,
per terra catifas
catifas de flors;
ben lluny del bullici
del mon, tots dos sols
parlar, ma estimada,
podré, del amor.

Verdums y cardinas
serán los cantors;
cansons com aquellas
reviuran lo cor;

saltant per las brancas
lo dols rossinyol
de veu delitosa,
será 'l trovador
y en tant que allí canten
melosos acorts,
parlar, ma estimada,
podré del amor.

L' oreig de l' aubada
tan suau y tan dols
del niu de la aucella
fará un gay brassol,
y mentres las fullas
se fassen petons,
pél bosch espargintse
d' espigol l' olor

l' olor de la orenga
que filtra en los cors,
parlar, ma estimada,
podré del amor.

Del aygua que vessa
ohirem la remor;
la cinta de plata
que forma 'l rieró
d' espill serviria
d' espill per abdós
si abdós no tinguessim
als ulls encés foch
y 'l cor bategantnos
de joya y de goig,
parlar, ma estimada,
podré del amor.

De nits, quan la lluna
sa blanca claror
escampe amorosa
y 'ns bese á tots dos
y brillen los astres
ab suau tremolor

y dins lo fullatje
lo dols ventijol
s' adorme, com núvia
en brassos l' espós,
parlar ma estimada,
podré del amor.

Y quan per la cresta
dels foscos turons
del sol ja punteje
lo róssech de foch
y perlas recullen
los llavis de flors
y l' arbre s' espolsa
y 'l gay rossinyol
jolihuas passadas
refile, de goig,
aymarte m' aymia
t' ho jur', com un foll,
puig corra en mas venas
deliri d' amor.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

No arribarem á temps en nostre darrer número pera consignar la mort del malaguanyat ex-alcalde de Barcelona senyor Rius y Taulet.

Poch hem de dir sobre aquest personatge que no hagi escrit ja la premsa diària catalana. Barcelona li deu la major part de son actual esplendor é importancia; y la Exposició Universal del 1888, que es son major testimoni de vitalitat, se degué á la poderosa iniciativa del senyor Rius y Taulet.

En quant á sos defectes deuen olvidarse tots devant l' immens amor que demostrá sempre á Barcelona.

En recompensa á sos meritable serveys, se li havian otorgat al senyor Rius numerosas condecoracions extrangeras y tota mena d' honors, entre ells lo del marquesat d' Olérdola, que no fou pas lo més celebrat ni 'l més valió.

En quant á son criteri respecte del moviment catalanista, se pot assegurar que li era del tot simpàtic, puig bé ho demostrá infinitat de vegadas desde l' Alcaldía de Barcelona, ressucitant una porció de glories catalanas, que avuy desde varios monuments públics semblan excitar al poble á recuperar la herencia de sos ascendents.

Per tots aqueixos motius ha sigut general en la premsa del Principat lo respecte á sa memoria. Sols una nota discordant hi ha hagut en aquest concert, la que era inexcusable, la del ressó del escàndol, la d' *El Diluvio* de Barcelona, al qual sembla impossible que encara se li concedeixi la subsistencia que mereixen los diaris ecos de la opi-

nió. Aquest periódich lo dia mateix de la mort del senyor Rius se complagué en insultarlo en sas planas: los cors petits no poden donar treva á sas petitas passions ni en las ocasions més solemnes.

Lo dilluns tingué lloch á Barcelona l' enterro del senyor Rius y Taulet, y fou una grandiosa manifestació, haventse demostrat que havia arribat á ferse popular, ab tot y que 's reconeixian sos defectes engendrats per la malehida política que tot ho corromp.

Se diu que 'l senyor Rius ha mort en posició sumament modesta: aquest es son millor elogi. No podrian dir altre tant molts de sos amichs.

Síali la terra lleu.

NOVAS

En lloch preferent publiquen un article que fa referencia á la etimología de la paraula Sabadell que s' ha servit enviarnos lo distingit jurisconsult Aragonés y entussiasta regionalista D. Joaquim M.ª de Moner y de Siscar.

Rebi nostre particular amich Sr. Moner las mes expresivas gracias per la deferencia de qu' hem sigut obecte honrant ab sa autorisada firma las planas de nostre humil setmanari.

Lo passat dijous passá á mellor vida la Sra. D.ª Rosa Trescents y Bosch mare de nostre particular amich D. Esteve Cladellas á qui, aixís com á la demás familia los hi desitjem molta conformació en aquets tristos moments.

Avuy celebrarà sa festa anyal, en la parroquial Iglesia de Sant Feliu, la cofradia de Ntra. Sra. del Rosari.

A las 10 se cantarà Ofici solemne per la Rvnt. Comunitat. Ocupará la cátedra del esperit Sant lo Rvnt. P. Fr. Raimont de Milan, Religiós Caputxí.

A las 3 de la tarde hi haurá professó, benedicció de rosaris é ingrés en la confradia.

A dos quarts de 8 del vespre se cantarà 'l Rosari per lo coro de la Associació de Catòlics, baix la direcció del mestre de Capella D. Joseph Plans, essent F. Raimont de Millan l' encarregat de la prédica.

Tots los dias de la setmana fins al dia 12 á las 7 del matí se dira una Missa en l' altar del Rosari en sufragi del confreres difunts.

Lo *Concell General* del *Centre Catalá* d' aquesta ciutat pera l' exercici de 1890 á 91 ha quedat constituït en la forma següent:

Comissió executiva.—President, D. Pau Colomer; Vis-president, D. Angel Manau; Tresorer, D. Salvador Bris y Casajoana; Secretaris, D. Joseph M.ª Salavert y don Enrich Diumaró.

Secció d' Industria y Comers.—President, D. Anton de P. Capmany; Vis-president, D. Francesch Saladich; Secretari, D. Gayetà Masllovet.

Secció d' Arts y Lletres.—President, D. Pau M.ª Llobet; Vis-president, don Joseph Pujol y Torres; Secretari, D. Joan Capmany.

Avuy tindrà lloch en lo Saló d' espectacles del *Ateneo Sabadellés* l' estreno del drama en 5 actes y en prosa, degut á dos socis de dit Ateneo, titolat *El fin de una herencia*.

Per la llarga duració del drama la funció comensará á dos quarts de nou en punt.

Las funcions del mes d' Octubre dedicadas al Santíssim Rosari de María se celebran tots los dias en la Parroquia de Sant Feliu y en la de la Puríssima Concepció á dos quarts de set del matí y á tres quarts de sis en la iglesia del Sant Hospital.

En lo *Socorro Sanitari Municipal* instalat en los baixos de las Casas Consistoriales, se vacuna de franch als pobres tots los dias de 3 á 6 de la tarde.

Després d' una penosa malaltia, en la nit del passat diumenge morí en aquesta ciutat l' agraciada senyoreta donya Teresa Turull, germana de nostre distingit amic y company de catalanisme don Joan Turull y Sallarés, á qui com á sa apreciable familia los hi enviém nostre més sentit pésam, desitjántlosi molta resignació en tan tristos moments.

En las elecciones que se celebraren lo passat dilluns pera nombrar los individuos que deuen representar la Rvnt. Comunitat de Sant Feliu d' aquesta ciutat en lo próxim Sí-nodo diocesá, sortiren elegits los Rvnts. don Joan Clerch y Casali y don Domingo Bell-sorá y Durán.

La brema en aquest districte está tocant á son terme.

Per las noticias que havém recullit podém assegurar que la cullita, si no de las més abundants, ha estat molt regular, sobre tot en las vinyas que han sigut sulfatadas oportu-nament.

Felicitém als nostres pagesos y los hi recomaném, en vista dels resultats obtinguts en-guany, que no deixin l' empleo del sulfat quan torni l' época en que 'l *mildew* se desarrol·la ab més forsa, en perjudici de sos propis interessos.

Un altre escriptor alemany que 's preocupa de la sort de Catalunya, V. M. Otto Denk, que te publicada una *Historia dels Comptes de Barcelona, desde Jofre 'l Pilés fins á Ra-mon Berenguer IV*, impresa á München l' any 1888, li ha fet al *Ateneo Barcelonés* l' ob-sequi de regalarli un exemplar de la seva obra, ab una espresiva dedicatoria escrita en catalá.

¡Quina llissó mes eloqüent! Un literat alemany escrivint en catalá á una associació catalana, que segurament li donará las gracias en castellá, perque es son idioma oficial.

¡Hi han contrasentits que fan llástima!

Sembla que va prenent peu la lloable afició de donar calor catalá á las Festas Majors de Catalunya.

Vegis con ho comprovan las següents párrafos d' una interessant carta de Canet de Mar, publicada per nostre colega *La Renaixensa*, ocupantse de la Festa Major de dita pintoresca vila. Diu lo corresponsal:

Enguany, uns quants vehins, ajudats per alguns forasters que estihuejan tots los anys entre nosaltres, guiats per los mes bons desitjos y volént donar á la festa un caràcter popular, han ressucitat las antigüas costúms, y si be no s' ha ballat, en cambi los tocadors dels característichs instruments de la terra, boy portant la bermella barretina, han divertit á tots los què desde molts anys, no havian sentit *música Catalana*.

Y no ha durat aquí tot, sino que aixó ha anat acompanyat del adorno é il·luminació de la Riera de Sant Domingo, que presentava hermosíssim aspecte engalanada com estava ab profussió de banderas, dos vistosos archs de ramatje ahont s' hi veyan pintats los escuts de Catalunya, Barcelona y de nostre vila; onejanthi los pendons de Sant Jordi y de las quatre barras, ab inscripcions apropiadas al acte y recorts històrichs escrits en nostra llengua y centenars de llums á la veneciana. Fou durant las nits lo punt de reunió dels vehiuts y forasters que tots á la una alabavan lo bon pesament que 's tingué al adornar la dita Riera, que s' hi presta perfectament per esser recta y haverhi arbres.

A las nou de la nit, quan mes concorreguda 's trobava, s' organís una festa dedicada á las criaturas que, si be molt senzilla y sense pretensions, resultá un acte magnífich. A tots los noys y noyas que 's presentaren se 'ls hi entregá als uns fanals artísticament colocats en unas canyas molt ben adornadas, y á las altres banderas en gran número; aixís al ternats, anant al devant un gran pendó ab la creu de Sant Jordi y al final altre ab las quatre barras, il·luminats ab dos ab atxa, formaren una alegre comitiva que al toth dels instruments ja citats, recorregué la major part dels carrers, després d' haver desfilat primer pel davant de la casa del senyor Alcalde, ab perfecte orde pero ab molta gatzara y bullici.

Mereixen molts aplausos los iniciadors d' aquestas festas, puig que además d' haver contribuït ab sas foras á la major animació de la vila durant las passadas festivitats, han sapigut donárlashi un caràcter purament catalá que may tindria que desapareixer, y qual bon exemple es de desitjar trobi altres anys imitadors, com aixís ho esperan los que están disposats á seguirho fins que tan bona costúm s' arrelhi en la massa del poble.

Interessantse pel bé general del país, los inteligents directors del Camp d' experimentació del *Centre Catalá* de Sant Sadurn de Noya don Rafel Mir y don Francisco Romeu, están fent en la actualitat un viatge per los departaments francesos pera estudiar lo referent á las vinyas americanas, viatge que considerém molt profitós pera Catalunya, sobre tot ara que la filoxera no sembla sino que l' hagi d' invadir d' un cap al altre.

Apenas passa cap setmana sense desgracias ocasionadas per las corridas de toros.

Comunican de Zaragoza, que al intentar matar lo primer toro l' espasa *Mancheguito*, fou atrapat sufrint dos feridas de pronóstich grave en la regió femoral posterior esquerra.

Nostre distingit amich lo conegut novelista catalá don Joseph Pin y Soler ha tingut la inmensa desgracia de perdre á un seu fill estimadíssim que ja de molt temps venia patint una dolorosa enfermetat.

L' Excm. senyor don Manuel Durán y Bas ha sigut nombrat president de la secció sétima pera l' estudi de la reforma aranzelaria y dels tractats de comers en reemplaç del actual senyor ministre de Gracia y Justicia, que ha deixat de perteneixer á ella.

A veure si aquest nombrament li servirá d' alguna cosa á Catalunya.

Ha sigut denunciat lo colega federal que 's publica á Barcelona ab lo títol de *La Región Catalana*.

Què no sigui res.

Hem rebut lo n.º 244, any XI, de *La Il·lustració Catalana*, que publica en sa primera plana un preciós retrato del malaguanyat escriptor valencià don Félix Pizcueta.

La *Associació Literaria* de Barcelona celebrá fá pochs dias lo Certámen que tenia anunciat, en lo Palau de Ciencias del Park de dita població.

Ocupá la presidencia l' Alcalde senyor Coll y Pujol sentantse al seu costat lo President senyor Dalmases Gil y al demes indivíduos de la Junta directiva.

Lo secretari don Joseph Barbany, llegí una Memoria sobre l' orígen, tendencias y des enrotllo històrich de la *Associació*.

Acte seguit lo president don Felip Dalmases Gil, doná lectura al discurs inaugural, treball de bonica forma en que s' ocupá de la significació é importancia de la literatura.

A continuació 'l secretari del jurat don Joseph Maria Bernis, doná lectura al veredicté emés per aquell, passant després á obrir los plechs contenint los noms dels autors premiats.

Resultá esserho de la flor natural don Francesch Marull, qui havia delegat pera representar-lo en aquell acte al senyor Ayné Rabell. Aquest en nom del autor elegí Reyna de la festa á la senyoreta donya Teodora Gomis que passá á ocupar la presidencia.

Tot seguit se comensá la lectura dels títuls de las composicions premiadas y als noms de sos autors, en la següent forma:

Primer accéssit al primer premi.—"Amor,": Donya Francisca Rabell.

Segon accéssit.—"Per festa major,": Don Ramon Cok.

Segon premi.—"El último espanyol,": Don Salvador Petit.

Accéssit.—"El bandolerismo en Andalucía,": Don Francisco Melero.

Accéssit primer al premi tercer.—"Entre el amor y el deber,": Don Manuel Maria Ha zañas.

Accéssit segon.—"La grossa,": Don M. Riusech.

Accéssit al premi quart.—"Les gestes del compte Nigo,": Don M. Riusech.

Accéssit al premi quint.—"El sueño,": Don Joseph Barbany.

Premi sisé —"Dolor,": Don Adolf Camps.

Llegidas algunas de las composicions premiadas, don Salvador Petit llegí 'l discurs de gracias, donantse per acabat l' acte.

Lo número 5 de la notable revista *Reus Artístich*, que acabém de rebre, porta en sa primera plana un retrato de gran perescut del il·lustre catalá don Pere Mata y Fontanet, honra y gloria que fou de la classe métrica espanyola y distingit polítich que figurá en las épocas agitadas de la revolució del 68 al costat de nostre inolvidable compatrici don Joan Prim; logrant ocupar llocs elevats gracias á son talent vast y profund de tots regonegut y per tots admirat.

Además conté un escullit *Sumari* literari y artístich.

Se suscriu en aquesta ciutat en la cantina de don Anton Pujol.

De *El Estandarte*, periódich conovista de Madrid:

"Sembla que, si com se diu, las tres diputacions bascas fan una representació colectiva demanant que 's defineixin sos drets en lo que 's refereix á son régimen administratiu, dintre de la lley comú y la foral, lo govern, que desitja armonisar tots los interessos y

no perjudica cap atribució á aquelles provincies, portará á las Corts un projecte en que aquest assumpto, que ara s' agita, quedí resolt d' un modo satisfactori,,

¿No podríam acordarho ja desde ara?

¿O es que es tracta d' una magarrufa pera ajudar la campanya electoral en las Provincias Vascongadas?

La solució pera quan s' obrin las Corts.

S' ha disposat per lo ministre de la Guerra que 'ls individus que sian llicenciats per conveniencia del servey, per excés de forsa ó per reformas orgánicas, avans de cumplir tres anys de servey actiu, no causarán baixa en los cossos actius d' ahont procedeixen, figurant en ells ab llicencia ilimitada per excés de forsa, quedant agregats als tercercs batallons de Depósit de cassadors, corresponent á la zona en que 'ls interessats fixin sa residencia, pera 'ls efectes de vigilancia y pera 'l cas d' esser demanats.

En igual situació permanexerán los reclutas del reemplaás anyal que havent sigut destinats á cos actiu, al tenir lloch la distribució del contingent, no poden incorporarse per exedir de la forsa reglamentaria.

S' ha publicat lo Cuadern 54 corresponent al 14 de Setembre de la important Revista *La España Regional*, contenint lo següent sumari:

Secció Política.—Origen de los partidos nacionales en el país euskaro y singularmente en Navarra, por D. Arturo Campión.—Sección Histórica.—Vasos etruscos, por D. José Brunet y Bellet.—Sección Económica.—Revista política y comercial de las Repúblicas hispano-americanas, por D. Carlos Riembaú.—Revista del movimiento regional.—El regionalismo en el extranjero, por A. E.—Sección Literaria.—De las varias literaturas que existen en España y especialmente de la catalana; Prólogo de la obra de D. Juan Fastenrath; *Catalanische Troubadore der Gegenwart* (Trovadores catalanes contemporáneos), traducido por D. Ramon Arabia y Solanas.—El derecho de comer, por D. Jerónimo Forteza.—Soneto acerca de la visita del Sr. Sagasta á Bilbao.—Bibliografía.—*La vid: El vino y las bebidas alcohólicas en el pueblo de Israel*, escrito por D. Guillermo J. de Guillén García, ingeniero industrial, por X. *Les joguines de casa: Romançes y cançons, rondallas y corrandes de familia*, per J. Xavier Calderó, por R.—*D. Carlos y los fueros catalanes*, por D. Jacinto de Maciá, por D. F. Romaní y Puigdemogolas.—Miscelánea.—Revista de valores públicos, por D. P. Company y Fages.

Nostre distingit amich lo reputat escriptor y Mestre en Gay-Saber don Joaquim Riera y Bertrán, que ha passat alguns dias malalt de gravetat, ha experimentat una notable millora havent entrat en lo periodo de franca convalescencia.

Molt nos plau fer publich tan satisfactoria noticia que á ben segur, com nosaltres, han de rebrer ab íntima satisfacció los molts amichs ab que conta en aquesta ciutat l' infatigable propagandista de la causa de Catalunya Sr. Riera y Bertrán, á qui, de veras, desitjem un prompte y complert restablement á sa decantada salut.

Sembla que la Cambra de Comers de Barcelona té 'l projecte de dirigirse á las demás de Espanya preposántlosi la celebració d' un Congrós de Presidents, á fi de tractar assumptos d' excepcional importancia pera 'l pays.

La importantíssima casa constructora de Barcelona, la Maquinista Terrestre y Marítima, ha de construhir una máquina de 15.000 cavalls destinada á un creuher.

Lo proteccionisme 's va imposant.

Als diferents Orfeons que s'han intentat fundar á Barcelona y que comunment han mort en flor, hi ha que afegir altre, que s' está organisant, baix la direcció del mestre Rodoreda, ab elements de la Academia municipal de música, es dir, ab individus que posseïxen lo solfeig. Es de desitjar que aquesta vegada alçansi l' ensaig major prosperitat, tant mes per quant, segons nostras notícias, se tracta d' una corporació que 's proposa cultivar ab prán carinyo l' art, destinant á objectes benéfichs la totalitat dels fondos que recaudi.

Segueixen desgracias en las corridas de toros.

En una corrida de Madrid, lo picador *Trigo* fou llensat pel segon toro contra la barreira, sufrint una ferida de pronóstich reservat en la regió humeral esquerra.

A Valladolid un banderillier anomenat *Maleño*, sufí un *puntazo* de molta gravetat en una corrida celebrada 'l 23 del passat mes.

¡Y á divertirse! ¡No faltava més!

Lo diari barceloní *La Vanguardia* també ha parlat son grà de serra al tribut que tot lo poble catalá s' esforça en rendirli á la memoria de 'n Monturiol.

Al efecte publicá 'l passat diumenge un número extraordinari ab grabats, representant planos y vistas del Ictíneo y 'l retrato del inventor, un text escullidíssim compost de articles técnichs descrivint y comentant tots los problemas científichs resoltos en lo barco-peix.

Los articles van firmats per los mes acreditats enginyers de Barcelona, y 'l retrato vá seguit d' un articlet encomiástich firmat per nostre respectable amich lo conegut escriptor don Joan Sardá.

Realment es aquest tribut de *La Vanguardia* ben digne de la gloriosa memoria del desgraciatsabi catalá, inventor del *Ictíneo*.

L' Excm. senyor don Fancisco de Paula Rius y Taulet, ex-alcalde de Barcelona, gosava dels següents títuls y condecoracions.

Marqués de Olérdola, Ciudadá Benemérit de Barcelona, Advocat dels Ilustres. Colegis de Barcelona y Madrit, Ex-alcalde Constitucional de Barcelona, Ex-diputat á Corts, Senador electe, President que fou de la Junta directiva de la Exposició Universal de dita ciutat y actual President honorari del Comité directiu del partit lliberal monárquich de dita provincia, Caballer Gran Creu de Isabel la Católica, Comendador de la de Carlos III, Caballer de la Corona d' Italia, Gran Oficial de la Legió d' honor, Gran Creu de la Orde de Francisco Joseph d' Austria, de la Puríssima Concepció de Villaviciosa, de la de Sant Nicolau de Russia, del Midjidié de Turquia, Gran Oficial de la Orde Italiana de Sant Maurici y Sant Llázter, Comendador del Águila Roja de Prussia, etc.

En lo programa de las festas del Pilar que han de celebrarse en Zaragoza, y las quals comensarán demá, hi figura una gran cabalgada histórica que s' organitzarà 'l dia 11 d' Octubre en la següent forma:

Alfonso I, *Lo Batallador*, ab los seus trompeters, haralts, guerrers, caballers, patjes, etc.

Don Jaume I, *Lo Conquistador*, ab los seus acompanyament de reys d'armas, porta-estandart real, almogàvers, caballers, gent d'armas, etc

Gran Carrossa de *Lanuza*, composta del Gran Justicia y personatjes de sa época y acompanyament per tercís d'Aragó.

Gran Carrossa de la *Independencia*, ab los principals personatjes del siti de Zaragoza.

Dansa de las estacions, composta de 84 personas y 4 luxosas peanas, ab las alegorias de cada estació del any.

Lo personal d'aquesta luxosa cabalcada anirà vestit y armat ab rigorosa propietat á la época que representa, essent tot lo material nou y fet expresament pera aques espectacle.

Se veu que Aragó encara no ha perdut del tot la memoria del temps en que alcausá major prosperitat y major gloria.

Y d'aquesta memoria no 'n saben treurer sos fills las conseqüencias.

Per desgracia.

En la darrera sessió del Ajuntament se procedí al sorteig dels contribuyents que en concepte de vocals associats formarán part de la Junta Municipal en lo corrent exercici y doná lo següent resultat: Pere Gambús, Tomás Mimó, Isidro Salas, Joseph Vivé, Ferrán Casablanques, Feliu Fontanet, Anton Soló, Francesh Manyosa, Joseph Taló, Feliu Comas, Francisco Taché, Joan Argemí, Joseph Escayola, Joaquím Juliá, Joseph Manyosa, Feliu Alacambra, Joan Brujas, Joseph Masagué, Francisco Saladich, Ramón Cortada, Joseph Girbau, y Sebastiá Morral.

A Berga s'hi ha constituït una Comissió Executiva ab l'objecte de portar á la práctica 'l pensament d'aixecar un monument en honor al celebrat filósof y clergue don Anton Comella y Cluet, mort l'any 1884.

Al efecte s'ho obert una suscripció.

Respecte als prospectes en que s'anuncia aquésta diu ab molt bon acert nostre colega *La Veu del Montserrat*:

"Nos ha de permetre la Junta bergadana que li diguém ab tota franquesa que la allocució publicada en castellá es un document desgraciat, no sols per estar escrita en castellá, sino per l'estil pompós y campanut, molt impropí de catalans y sobre tot de gent de montanya. Bastava llegir un parell de planas del malograt sabi que 's tracta de honrar, per escriure una cosa més sóbria, més correcta y sobre tot menos *andalusa*.

Alló de dirli autor de la *Introducción á la Filosofía*, (títol que es lo mejor elogi de la modestia de Mossen Comellas), dirli *genio de primera entidad, primoroso y consumado filósofo, ser de primera mirada*, fa un malíssim efecte, y més en gent nascuda y criada en terra ben catalana..

No s'extranyi nostre apreciable colega d'aquesta ampulositat.

Es tant lo que 'l nostre poble ha falsificat son caràcter per l'imposició castellana, que ja gayre bé ni éll mateix se coneix.

Precisament per aixó ha de ser més enérgica la nostra campanya, puig abans de reconquistar lo que 'ns han pres los forasters, es precis que reconquéstem lo que nosaltres mateixos nos hem deixat perdre, y que més nos falta: *'l caràcter catalá*.

Mereix ser reproduït lo següent irònic retall de nostre apreciable colega *El Tarrasense*:

"La notícia de que 'l senyor Sagasta havia desistit de sa visita á Tarrassa ha produït penosa sensació entre 'ls tarrassenchs entusiastas del Dret Civil de Catalunya, los quals desitjan expressarli son agrahiment pel Códich ab que 'ns obsequiá durant lo felís període de son govern, destinat á *restituhirnos* nostras venerandas lleys y antigas llibertats. També 'ls fabricants tenian lo propòsit de ferli *una ovació* en mostra de *gratitut* pel tractat ab Inglaterra, *font de prosperitat de nostra industria*."

Veliaquí, donchs, la feyna que se 'ns ha girat ara als sabadellenchs, puig lo senyor Sagasta sembla que porta la decisió de visitar aquesta ciutat.

Pero, *desgraciadament*, encara hi haurán homes *ingrats* que olvidarán *tan grants beneficis* com son los esmentats per *El Tarrasense*.

Y 'l deixarán passar inadvertidament per son costat, contentantse ab recordar que 's deuen despreciar y aborrir tots los homens que li han sigut funestos á Catalunya.

Ab lo qual, la gent que n' esperan beneficis particulars podrán obsequiarlo á son gust y ser ben vistos pera 'l dia que 'ls hi puga convenir.

¡Quánta miseria!

CALENDARI CATALÀ

PERA 1891

PUBLICAT PER LA IMPREMPTA

LA CATALANA

Dormitori S. Francesch, 5—BARCELONA

Aquest important *Calendari de paret*, de gran tamany, además del Santoral, Efemérides y sortidas y postas de sol y lluna, conté una triada col·lecció de poesias dels Mestres en Gay Saber y dels mes celebrats poetes catalans.

També s' hi troban acudits y epígramas de bona llei, xaradas, gero·glífichs, logrogrifos y endevinallas, pera entreteniment dels lectors.

No obstant los molts gastos que ocasiona la edició del *Calendari Català*, (790 planas) se posa á la venda al reduït preu de

1 peseta á Barcelona y 1'25 á fora, cada block

Als corresponents y agents que 'n demanin mes de deu exemplars se 'ls farà 'l descompte de 25 per 100.

Tenim una gran col·lecció de cartons policromats y ab relleus daurats pera marchs dels calendaris, que vendrem als reduïts preus de 0'50, 0'75, 1'00, 1'25 y 1'50 pessetas cada un.

Los encàrrechs al engrós se servirán desde 'l primer de Novembre y deuen dirigirse á *Jaume Puigventós, Dormitori S. Francesch, 5, Barcelona*.—IMPREMPTA LA CATALANA.

NOTA.—No se servirá cap encàrrech que no vagi acompanyat del seu corresponent import, á no ser que 's fassi per conducte de alguna coneguda casa de Barcelona.

Imprempta y Enquadernacions de J. Comas, Madoz 31 y 35 y Sol 138, teléfono n.º 46.—SABADELL